

О. В. Капитик,
здобувач, Хмельницький університет управління та права, м. Хмельницький

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

О. Kapshtyk,
Candidate for a degree of Khmelnytskyi university of management and law

THE CONCEPT AND ESSENCE OF STRATEGIC COMMUNICATIONS AS A MEANS OF ENSURING NATIONAL SECURITY

У статті автор дослідив генезис поняття і сутності стратегічних комунікацій. За результатами дослідження виявлено, що в наукових колах наявні суттєві розбіжності в інтерпретації комунікацій та відсутній консенсус щодо їх принципової відмінності чи тотожності. Зважаючи на зазначене, перед Україною нині постає цілий комплекс інструментальних завдань у сфері стратегічних комунікацій, без реалізації яких не можна говорити про ефективну діяльність сектору безпеки і оборони для забезпечення національних інтересів в умовах гібридної війни з боку Російської Федерації. Зважаючи на зазначене, автор зробив спробу сформулювати принципово нове визначення терміна "стратегічні комунікації у секторі безпеки і оборони України", що удосконалив понятійно-категоріальний апарат означеної сфери дослідження з метою просування Україною своїх національних інтересів у сучасних реаліях.

In this article, the author investigated the concept and essence of strategic communications. According to the results of the research, it is revealed that in scientific circles there are significant differences in the interpretation of communications and there is no consensus on their fundamental difference or identity. Taking this into account, Ukraine faces a whole range of instrumental tasks in the sphere of strategic communications, without which it is impossible to speak about the effective operation of the security and defense sector to ensure national interests in a hybrid war from the part of the Russian Federation. Taking this into account, the author made an attempt to formulate a fundamentally new definition of the term "strategic communications in the security and defense sector of Ukraine", which improves the notion-categorical apparatus of the designated field of research with the goal of promoting Ukraine's national interests in contemporary realities.

Ключові слова: стратегічні комунікації, органи державної влади, сектор безпеки і оборони, взаємодія, координація.

Key words: strategic communications, public authorities, security and defense sector, interaction, coordination.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ефективна комунікація між органами державної влади та громадянським суспільством є важливим про-

явом демократичного розвитку країни. Через комунікацію відбувається зворотній зв'язок, коли уряд може краще інформувати про свою діяльність суспільство, а також дізнається про оцінку цієї діяльності з боку активних верств населення. Беззаперечним є той факт, що сьогодні в Україні формується динамічне суспільство,

де комунікація посідає чільне місце, будучи важливим чинником громадського життя. Отже, дедалі більшу роль комунікація відіграє в процесах державотворення та діалогу владних інститутів із громадянським суспільством.

Державне управління не може бути належним чином організоване без існування комунікації, яка є формою взаємодії різноманітних суб'єктів і об'єктів управління, так само як і стратегічні комунікації, що на сьогодні є одними з найбільш ефективних інструментів просування своїх інтересів провідними міжнародними акторами. І хоча досі в науковій думці наявні суттєві розбіжності в їх інтерпретації — практика використання стратегічних комунікацій набирає обертів дуже швидкими темпами.

Зважаючи на зазначене, перед Україною нині постає цілий комплекс інструментальних завдань у сфері стратегічних комунікацій, без реалізації яких не можна говорити про ефективну діяльність сектору безпеки і оборони для забезпечення національних інтересів в умовах гібридної війни з боку Російської Федерації.

Слід зазначити, що це поняття є об'єктом вивчення багатьох наук: філософії, семіотики, соціології, психології, кібернетики, лінгвістики, логіки та ін. Кожна з наук досліджує певні аспекти комунікацій. Так, у філософії говориться про взаємодію об'єктів будь-якої природи; семіотика вивчає властивості знаків і знакових систем, що функціонують у соціумі, природні і штучні мови, особливості знакового поведіння тварин і людини; соціологія розглядає комунікації у плані вивчення законів і механізмів соціальної взаємодії соціальних суб'єктів, соціальної обумовленості норм, стереотипів спілкування й поведіння, формування суспільної думки; психологія вивчає індивідуальні й групові психофізіологічні особливості спілкування; лінгвістика вивчає вербальну комунікацію, правила вживання слів, норми усної й письмової мови; логіка вивчає форми мислення й шляхи збагнення істини, способи ведення діалогу й суперечок; технічні науки вивчають можливість й способи передачі, обробки й зберігання інформації в процесі комунікації; кібернетика вивчає закони ефективного управління інформацією в штучно створених системах й організаційних структурах тощо.

Однак і досі в наукових колах наявні суттєві розбіжності в інтерпретації комунікацій та відсутній консенсус щодо їх принципової відмінності чи тотожності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦЬОЇ ПРОБЛЕМИ

Серед дослідників поняття "стратегічні комунікації" слід відзначити Ф. Денса, К. Ларсона, К. Халлахана, Ю. Хабермаса, В. Шрамма, Дж. Бернета, С. Моріарті тощо. Формуванню сучасного бачення ролі стратегічних комунікацій у системі державного управління сприяли, зокрема, праці таких вітчизняних учених, як С. Гуцал, Д. Дубов, О. Кушнір, Г. Саймон, В. Ліпкан, Г. Почепцов та ін. Але актуальність та проблематика теми статті потребують подальшого опрацювання у даній сфері.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

У статті автор ставить за ціль дослідити генезис поняття і сутності стратегічних комунікацій та сформулювати принципово нове визначення терміна "стратегічні комунікації у секторі безпеки і оборони України", що удосконалить понятійно-категоріальний апарат означеної сфери дослідження з метою просування Україною своїх національних інтересів у сучасних реаліях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Американські вчені Ф. Денс та К. Ларсон, проаналізувавши можливі визначення терміна "комунікація", виділили три основних інтерпретації:

комунікація є засобом зв'язку будь-яких об'єктів матеріального та духовного світу як конкретна структура;

комунікація — це взаємодія, у процесі якої суб'єкти обмінюються інформацією; якщо суб'єктами є люди, то така комунікація перетворюється на спілкування;

комунікація — передача та масовий обмін інформацією з метою впливу на суспільство чи його складові компоненти [1].

Однією з перших публікацій, яка містила комплексний науковий підхід до концепту стратегічних комунікацій, але здебільшого з комерційної точки зору, стала стаття низки авторів "Визначаючи стратегічну комунікацію" [2]. Вони визначили стратегічні комунікації "у найширшому сенсі, як цілеспрямований обмін інформацією з метою просування місії (організації)", підкресливши, що стратегічна комунікація "передбачає, що люди будуть залучені до зваженої практики комунікації в інтересах організацій, окремих випадків і соціальних рухів". Автори докладно зупинилися на концепції власне стратегії й аргументували, що бути стратегічним не обов'язково означає бути маніпулятивним поняттям, тому що практики часто вирішують, що бути всеосяжним і кооперативним є більш стратегічним і ефективним, ніж бути пропагандистським або маніпулятивним.

Важливо зазначити появу поняття "стратегічні комунікації" у доповіді Федерального уряду США у 2009 році:

синхронізація слів та вчинків і як вони будуть сприятиматися окремими аудиторіями;

програми і заходи, свідомо спрямовані на інформаційну взаємодію і взаємодію з цільовою аудиторією, в тому числі тією, що реалізується за допомогою суспільно-політичних зв'язків, публічної дипломатії та через фахівців з інформаційних операцій [3];

та, відповідно у доповіді Міністерства оборони США, що звертається до "новітнього мислення", яке воно вбачає в тому, щоб об'єднати навколо поняття "стратегічні комунікації" процеси, а не набір можливостей, організацій або окремих заходів [4].

Вчений Ю. Хабермас стверджує, що комунікації виступають засобом координації будь-якої діяльності. У сформульованій ним теорії комунікативної дії значна увага приділяється комунікативній поведінці, яка, за його словами, є основою порозуміння між людьми та

єдиним шляхом самореалізації особистості, тобто комунікації відіграють координуючу і інтегративну ролі в суспільстві [5].

Термін "комунікація" в науці вперше зустрічається на початку ХХ ст. Загалом можна визначити два основних, найбільш поширених підходи до визначення дефініції "комунікація":

шлях повідомлення, зв'язок одного місця з іншим (наприклад, транспортна комунікація); спілкування, передача інформації від людини до людини.

Зі спілкуванням між людьми пов'язує цю дефініцію відомий американський теоретик комунікації В. Шрамм: "Комунікація — це те, що здійснюється людьми. Сама по собі, без людей, вона не існує. Щоб зрозуміти процес людської комунікації, потрібно зрозуміти, як люди спілкуються між собою" [6]. Дослідник Г. Почепцов пропонує визначити комунікацію "як процес прискорення обміну інформацією" [7].

Вчений Г. Саймон пов'язує поняття "комунікація" з процесом управління, зокрема, формуванням організаційної поведінки: "Комунікацію можна формально визначити як процес передачі передумов рішення від одного члена організації до іншого. Вочевидь, без комунікації не може бути й організації, оскільки відтак група не має змоги вплинути на поведінку індивіда" [8].

Близьким до цього визначення можна вважати розуміння комунікації Дж. Бернетом та С. Моріарті: "...комунікація означає процес передавання певної ідеї, відносин або інформації. Людську комунікацію ми визначаємо як процес, в ході якого дві чи більше осіб намагаються свідомо чи несвідомо впливати одна на одну за допомогою використання символів... Відправники повідомлення і ті, хто отримує ці послання, всі разом створюють систему комунікації" [9].

Загалом, існують різноманітні підходи до змісту поняття "комунікація", а саме:

у матеріально-практичному значенні — шляхи сполучення, транспорту і зв'язку; мережа підземного міського господарства (водогін, газогін);

у соціокультурному просторі — передача інформації від людини до людини в процесі будь-якої роботи;

в економічному просторі — прискорення обіговості торгового, промислового і фінансового капіталу;

в інформаційному просторі — найважливіший стратегічний державний ресурс, який динамічно розвивається, як індустрія засобів зв'язку, що орієнтована на цифрові способи передачі і комутації повідомлень;

в управлінській діяльності — процес двостороннього обміну ідеями й інформацією, що веде до розуміння [10].

У державному управлінні термін "комунікація" є інструментом зв'язків з громадськістю; взаємодії влади, громадського суспільства та інших учасників управлінського процесу. Крім того, визначається і як процес прийому, сприйняття, розуміння, засвоєння та поширення інформації. Багато авторів акцентують увагу на тому, що завдяки комунікаціям можна організувати спільну діяльність індивідів або сформувані конкурентні чи конфліктні відносини. Вчений В. Козбаненко наголошує, що під комунікацією розуміється спілкування, передача інформації від людини до людини, форма зв'яз-

ку [11]. Подібною є й думка українських вчених, які стверджують, що комунікації в державних організаціях відображають не тільки процес передачі інформації, але й сприйняття, розуміння, засвоєння інформації [12]. У деяких авторів зустрічається розуміння комунікації як складової процесу взаємодії влади і громадянського суспільства. Так, В. Шамрай, К. Соляр відзначають, що "необхідність комунікації між учасниками управлінського процесу розглядається як ключовий інструмент побудови діалогу між ними, встановлення процесу обміну позитивним досвідом чи надання взаємних консультацій..." [13].

Отже, наведене вище свідчить про те, що існує досить багато різних трактувань поняття "комунікація". Та все ж варто звернути увагу на те, що в усіх визначеннях існує дещо спільне: увага акцентується на процесі обміну інформацією. Також важливим для розуміння змісту поняття "комунікація" є те, що згідно з наведеними вище визначеннями, її учасники розглядаються як елементи системи, а сама комунікація — як елемент управлінського впливу. Підкреслимо, що мова йде не про передачу, а обмін інформацією.

Вчений Дубов Д. зазначає, що згадки про поняття "стратегічні комунікації" можна віднайти ще в дослідницьких документах US Army College 1966 року, хоча сам термін зустрічався ще раніше. Щоправда тоді мова йшла про "стратегічні комунікації" в контексті забезпечення стратегічного рівню зв'язку під час масштабних військових конфліктів [14].

Сьогодні в США визначення "стратегічних комунікацій" закріплено в "Словнику військових та пов'язаних термінів" Міністерства оборони США: "сфокусовані Урядом США зусилля на розуміння та залучення ключових аудиторій до створення, посилення чи збереження сприятливих умов для просування інтересів, політик та цілей Уряду США через використання скоординованих програм, планів, тем, месиджів (повідомлень) та продуктів синхронізованих з діями всіх інструментів національної могутності" [15].

Стратегічна комунікація здійснюється в трьох основних формах: зв'язки з громадськістю, публічна дипломатія і інформаційні операції. При цьому всі складові повинні діяти синхронно, але при цьому мають свої особливості. Так, зв'язки з громадськістю орієнтовані, перш за все, на інформування зовнішнього реципієнта і повинні в значній мірі відповідати його базовим світоглядним установкам, іншими словами, говорити з ним на одній мові понять і символів. Істотним доповненням зв'язків з громадськістю повинна стати публічна дипломатія, що включає "зусилля по прямій взаємодії з громадянами, громадськими діячами, журналістами і іншими лідерами громадської думки за межами країни. Публічна дипломатія доповнює традиційну міждержавну дипломатію, в якій переважає офіційна взаємодія професійних дипломатів. Неформальний характер публічної дипломатії значно спрощує процес взаємодії з громадянами іншої держави та формує позитивне відношення до політики і національних інтересів країни, спонукає до дій в їх підтримку. Третьою формою стратегічної комунікації є інформаційні операції, під якими розуміють "інтегроване використання радіоелектронної війни, комп'ютерних мережевих операцій, психологіч-

них операцій, маніпулювання у військових цілях і оперативної безпеки, включаючи їх супутні і прикладні аспекти, з метою вплинути, зруйнувати, зіпсувати або перехопити процес людського або автоматизованого ухвалення рішення противником". Стратегічна комунікація покликана забезпечити політику держави за межами національних кордонів. Основним об'єктом дії є певна цільова аудиторія — політична (економічна, наукова, культурна тощо) еліта тієї держави, відносно якої робляться відповідні дії.

Вітчизняні вчені Кушнір О. та Ліпкан В. виділили такі компоненти системи стратегічних комунікацій, взявши за зразок стандарти НАТО, де питанням стратегічної комунікації приділено надзвичайно питому вагу, а саме: зв'язки з громадськістю; публічна дипломатія та військові заходи в підтримку публічної дипломатії; зв'язки зі ЗМІ; інформаційні заходи міжнародного військового співробітництва; цивільно-військове співробітництво; дії в кіберпросторі, включаючи соціальні мережі; залучення ключових лідерів до проведення інформаційних заходів; внутрішня комунікація (роботу з особовим складом/внутрішній PR); інформаційні операції; психологічні операції; інформування про ситуацію та документування подій на полі бою; розвідувальне забезпечення проведення інформаційних заходів; показ дій військ; введення в оману; безпека операцій; фізичний вплив; протидія в електромагнітному просторі [16].

До завдань національної системи стратегічних комунікацій вітчизняний вчений Ліпкан В. відносить:

розширення можливостей сектору безпеки і оборони у сфері стратегічних комунікацій на стратегічному та операційному рівнях, а також розвиток культури стратегічних комунікацій державних органів влади України; налагодження міжвідомчої взаємодії у сфері стратегічних комунікацій шляхом запровадження сучасних і дієвих комунікативних механізмів та процесів;

створення можливостей для навчання стратегічних комунікацій представників сектору безпеки і оборони та української влади загалом на базі багатого- і двосторонніх форматів [17].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, незважаючи на значну кількість досліджень, щодо розвитку поняття "стратегічні комунікації", глибинного розуміння та однозначності у його трактуванні все ще не вистачає. Нез'ясованими залишаються питання, пов'язані із розумінням органами влади теоретичних підвалин стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки України.

Тому автор пропонує власне визначення терміна "стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони України" — суспільні відносини, що складаються у процесі взаємодії та координації діяльності системи органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-

промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямованих на захист національних інтересів України від загроз, а також громадян та громадських об'єднань, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України, з урахуванням досвіду держав-членів НАТО. Як результат, можна стверджувати, що стратегічні комунікації — це процес, який лежить в основі забезпечення національної безпеки України та до здійснення якого залучені не лише суб'єкти стратегічних комунікацій, а й суб'єкти з інших сфер діяльності.

Література:

1. Dance F. E. X The Functions of Human Communications: A Theoretical Approach / F. E. X. Dance, C.E. Larson. — NY: Holt, Rinehart & Winston, 1976.
2. Hallahan, Kirk, Holtzhausen, Derina, van Ruler, Betteke, Vercic, Dejan and Sriramesh, Krishnamurthy (2007). Defining Strategic Communication, International Journal of Strategic Communication [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15531180701285244>
3. National framework for strategic communication. Report of the Federal government — 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://fas.org/man/eprint/pubdip.pdf>
4. US Department of Defense, Report on Strategic Communication, December 2009 (Washington, DC: Department of Defense, December 2009), pp. 1-2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.stratcomcoe.org/>
5. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации: учеб. пособ. / А.В. Соколов. — СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002 г. — 449 с.
6. Schramm W. The nature of communication between humans / W. Schramm / [In W. Schramm and D. Roberts (eds.). The Process and Effects of Mass Communications]. — Urbana Ill: University of Illinois Press, 1971. — 330 p.
7. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г. Почепцов. — К.: Спілка рекламистів України, 1996. — 175 с.
8. Саймон Г.А. Адміністративна поведінка: дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Г.А. Саймон. — К.: АртЕк, 2001. — 376 с.
9. Бернет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Бернет, С. Мориарти / Перевод с англ. / Под ред. С.Г. Божук. — СПб: Питер, 2001. — 864 с.
10. Комунікаційне забезпечення регіонального управління: навч. посіб. / [Т.М. Безверхнюк, Ю.Б. Пігарев, Л.Л. Приходченко, Е.А. Ставицький]. — Одеса: Поліграф, 2006. — 320 с.
11. Государственное управление: основы теории и организации: учеб. / В 2 т. / Т. 1 / Под ред. В.А. Козбаненко. — Изд. 2-е, с изм. и доп. — М.: "Статут", 2002. — 366 с.
12. Мельник А.Ф. Муниципальный менеджмент: навч. посіб. / [А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський, О.П. Дудкіна] / За ред. д. е. н., проф. А.Ф. Мельник. — Тернопіль: Економічна думка, 2005. — 416 с.

13. Шамрай В. Європейський досвід управління у попередженні злочинності та його використання в Україні органами місцевого самоврядування / В. Шамрай, К. Соляр // Вісник державної служби. — 2004. — № 2. — С. 44—47.

14. Дубов Д. Формування концепту "Стратегічні комунікації" у США: до історії виникнення та розуміння поняття: зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. 20 травня 2016 р., Чернівці / Відп. ред. В.П. Фісанов. — Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. — С. 8—12.

15. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf

16. Кушнір О.В. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні [Електронний ресурс] / О.В. Кушнір. — Режим доступу: <http://goal-int.org/ponyattya-tasutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomuukrainskomu-derzhavotvorenni/>

17. Ліпкан В.А. Завдання національної системи стратегічних комунікацій [Електронний ресурс] / Володимир Анатолійович Ліпкан. — Режим доступу: http://sensor.net.ua/blogs/3697/zavdannya_natsionalno_sistemi_strategichnih_komunkatsyi

References:

1. Dance, F.E. X and Larson, C.E. (1976), *The Functions of Human Communications: A Theoretical Approach*, Holt, Rinehart & Winston, NY, USA.

2. Hallahan, K. Holtzhausen, D. van Ruler, B. Vercic, D. and Krishnamurthy, S. (2007), "Defining Strategic Communication", *International Journal of Strategic Communication*, available at: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15531180701285244> (Accessed 20 July 2018).

3. FAS (2009), "National framework for strategic communication. Report of the Federal government", available at: <https://fas.org/man/eprint/pubdip.pdf> (Accessed 20 July 2018).

4. US Department of Defense (2009), "Report on Strategic Communication", available at: <http://www.stratcomcoe.org/> (Accessed 20 July 2018).

5. Sokolov, A.V. (2002), *Obschaia teoriya sotsyal'noj komunikatsii* [General theory of social communication], Yzd-vo Mykhajlova V.A., St.Petersburg, Russia.

6. Schramm, W. and Roberts, D. (1971), "The nature of communication between humans", *The Process and Effects of Mass Communications*, University of Illinois Press, Illinois, USA.

7. Pocheptsov, H.H. (1996), *Teoriia komunikatsii* [The theory of communication], Spilka reklamistiv Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

8. Sajmon, H.A. (2001), *Administrativna povedinka: doslidzhennia protsesiv pryjniattia rishen' v orhanizatsiakh, scho vykonuiut' administrativni funktsii* [Administrative behavior: the study of decision-making processes in organizations that perform administrative functions], ArtEk, Kyiv, Ukraine.

9. Bernet, Dzh. and Moryarty, S. (2001), *Marketingovoye kommunikatsyy: yntehrirovannyj podkhod* [Marketing communications: an integrated approach], Pyter, St.Petersburg, Russia.

10. Bezverkhniuk, T.M. Pihariev, Yu.B. Prykhodchenko, L.L. and Stavtys'kyj E.A. (2006), *Komunikatsijne zabezpechennia rehional'noho upravlinnia* [Communication support for regional governance], Polihraf, Odesa, Ukraine.

11. Kozbanenko, V.A. (2002), *Hosudarstvennoe upravlenye: osnovy teoryy y orhanyzatsyy* [Public administration: the foundations of theory and organization], Statut, Moscow, Russia.

12. Mel'nyk, A.F. Monastyr'skyj, H.L. and Dudkina, O.P. (2005), *Munitsypal'nyj menedzhment* [Municipal management], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

13. Shamraj, V. and Soliar, K. (2004), "European management experience in crime prevention and its use in Ukraine by local self-government bodies", *Visnyk derzhavnoi sluzhby*, vol. 2, pp. 44—47.

14. Dubov, D. (2016), "Formation of the concept "Strategic Communications" in the United States: to the history of the emergence and understanding of the concept", *Zb. nauk. prats' za materialamy Vseukr. nauk.-prakt. konf.* [Collection of scientific works on materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference], Chernivets'kyj natsional'nyj universytet, Chernivtsi, Ukraine, 20 May, pp. 8—12.

15. Department of Defense (2016), "Dictionary of Military and Associated Terms", available at: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf (Accessed 20 July 2018).

16. Kushnir, O.V. (2015), "The concept and essence of strategic communications in the modern Ukrainian state-building", available at: <http://goal-int.org/ponyattya-tasutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomuukrainskomu-derzhavotvorenni/> (Accessed 20 July 2018).

17. Lipkan, V.A. (2016), "Tasks of the national strategic communications system", available at: http://sensor.net.ua/blogs/3697/zavdannya_natsionalno_sistemi_strategichnih_komunkatsyi (Accessed 20 July 2018).

Стаття надійшла до редакції 23.07.2018 р.

www.dy.nauka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

**Видання включено до переліку
наукових фахових видань України
з ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73